

ЗАЛЮБЛЕНИЙ У НАРОДНУ ТВОРЧІСТЬ

На терені української фольклористики важко знайти людину, яка б так плідно працювала в усіх її царинах, як В.М.Гнатюк. Він вперше поставив фольклористику в ранг самостійних наукових дисциплін, тісно пов'язаних з етнографією, історією літератури, мовознавством, виступив як представник порівняльно-історичного методу в народній творчості. В.Гнатюк був теоретик і дослідник фольклористики та етнографії, талановитий публіцист, редактор та видавець творів І.Нечуя-Левицького, М.Коцюбинського, І.Франка, Лесі Українки, В.Стефаника, Данте Аліґ'єрі, В.Шекспіра, Д.Байрона, Е.Золя, Г.Гейне, Г.Мопассана, літературознавець, якому належать біографічно-критичні нариси про І.Котляревського, Марка Вовчка, С.Руданського, Л.Глібова, С.Воробкевича, М.Старицького, Г.Мачтета, В.Ягича та ін.

Народився Володимир Михайлович Гнатюк в с.Велеснів на Тернопільщині у багатодітній селянській сім'ї. Тут він пройнявся шанобливим ставленням до слова, відчув красу і неповторність української пісні. Вже навчаючись у Бучацькій посполитій школі, хлопчик цікавиться фольклором, знає чимало казок, прислів'їв, пісень, приказок. Може, саме це і було тим духовним набутком, завдяки якому у 18 років Гнатюк укладає свою першу збірку, що мала 500 народних перлин. Багато це чи мало? Якщо зважити на вік юнака, то дуже багато.

У 1894 році В.Гнатюк вступає на філософський факультет Львівського університету. Тут звела його доля з титаном праці І.Франком, під впливом якого студент-філософ стає професійним фольклористом. Відрадно, що на цей рік припадає і видання Франком журналу "Житє і слово", в якому Гнатюк друкує свої матеріали. Тісна дружба зав'язалась між І.Франком і В.Гнатюком. Коли Україна готувалася до відзначення 25-літнього ювілею письменницької діяльності Каменяра, то головою ювілейного комітету був Володимир Михайлович.

У 1897 році В.Гнатюк їде до Києва для зміцнення культурних зв'язків Галичини і Наддніпрянської України. Шляхи його пролягали і до Словаччини, Угорщини.

Збираючи етнографічні матеріали, Гнатюк записав чимало пісень, пов'язаних з еміграцією на західноукраїнських землях і відповідно систематизував їх, поділивши на три періоди, що відповідали трьом історичним етапам: найдавніша еміграція до США, наступна — в 1890-х роках — до Бразилії, остання — до Канади. Основні мотиви цих пісень він визначив так: "Бачимо в піснях згадки про брак землі, про лихву, про податки та різні драчки, брак заробітків, про політичну деморалізацію, переслідування старостів, про безправно проведені вибори". Проте були в піснях і інші мотиви: віра в свободу людини, надія на волю за морем, сподівання мати власну землю, яка забезпечить емігрантів у майбутньому.

Прагнучи поставити збирання фольклору на наукову основу, Гнатюк разом з Франком уклали програму "В справі збирання етнографічних мате-

ріалів", де подали поради, як збирати, записувати, задокументовувати фольклорні та етнографічні матеріали. Це була, по суті, настільна книга кожного, хто прагнув зберегти народну творчість.

Одночасно Гнатюк працював як секретар та один із редакторів "Літературно-наукового вісника" та "Етнографічного збірника". Розмаїття наукових уподобань можна простежити за його працями: "Галицько-руські анекдоти" (1899), "Галицько-руські легенди" (Т.1-2, 1902—1903), "Пісенні новотвори в українсько-руській народній словесності" (1902), "Коломийки" (Т.1-3, 1905—1907), "Гаївки" (1909), "Колядки і щедрівки" (Т.1-2, 1904—1914), "Етнографічні матеріали з Угорської Русі" (Т.1-6, 1897—1911) та ін.

Уже важко хворіючи, Гнатюк не полишав наукової праці. Він писав, щоб зберегти в пам'яті нащадків культуру і побут рідних Карпат. Саме землякам він присвятив такі праці, як "Народна пожива на Бойківщині", "Причинки до пізнання Гуцульщини", "Гуцули", "Народні оповідання про тютюнарів", "Гуцульське мистецтво у Косові".

Залюблений у свій край, свій народ В.Гнатюк збагатив українську культуру нетлінними скарбами фольклористики та етнографії. І сьогодні, коли ми прагнемо осягнути духовність українського народу, нам не обійтися без творчої спадщини В.Гнатюка.

"Я СОТВОРИВ СОБІ СВІЙ СВІТ"

Співцем селянської душі та володарем душ селянських, поетом мужицької розпукі і мужицьким Бетховеном слушно називали В.Стефаніка його сучасники. Як письменник В.Стефанік показував не лише трагедію галицького села, яке страждає і гине без землі, але й впливав на піднесення свідомості народу, боровся проти соціального і національного гніту. Кожен твір — це згусток нервів письменника, трагедія душі, вистраждана в слові, це музика життя, хоча й мінорна.

Два биті шляхи тягнуться до околиці Русова до хати, де в сім'ї заможного селянина народився В.Стефанік. Батько його був сином війта, владною людиною, тому суворо повадився як з наймитами, так і з дітьми, дружиною Оксаною, яка була майже рабинею деспотичного чоловіка. Ніжна, чутлива, вона не поділяла поглядів свого чоловіка, з побожною любов'ю і відданістю ставилася до дітей, особливо старшого — Василя. Тому з такою любов'ю згадує письменник пізніше в автобіографії: "Коли я глядів дитиною на мамині очі, як по них сунулися тихенько пречисті хмарки щастя, — я був щасливий". Сестра Марія знала багато пісень, повір'їв, була вихователькою Василя. Матері, сестрі Марії пізніше

